№ 169 ՈՒՐԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 3 | 1901 | ՈՒՐԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 3 № 169

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարուան 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկ։
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տնտեսական պատերազմի նախերգանքը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Շուշուց. Նամակ Թէոդոսիայից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ֆրանսիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Պետրոս Դուրեան.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱԽԵՐԳԱՆՔԸ

Գերմանիայի և Ռուսաստանի մէջ սկըսվել է տնտեսական մաքառում, որ ներկայումս սաստիկ զբաղեցնում է երկու երկիրների պետական գործողներին և տընտեսագէտներին։ Եթէ այդ երկու պետութիւնները փոխադարձապէս միմեանց զիջումներ չանեն, այն ժամանակ յարաբերութիւնները խիստ կերպով կը լարվեն, վնաս բերելով երկու կողմերին էլ։

Գերմանական կառավարութիւնը հրատարակեց այն ծրագիրը, որ նա մտադիր է իրագործել, երբ կը վերջանայ Ռուսաստանի հետ ունեցած մաքսային դաշնագիրը և հարկաւոր կը լինի մշակել նորը։ Այդ ծրագիրը նպաստաւոր չէ Ռուսաստանի համար, որովհետև նա դժուարացնում է Ռուսաստանի հացահատիկների մուտքը դէպի Գերմանիա և այդպիսով փակում է գերմանական վաճառանոցները Ռուսաստանի արդիւնքների համար։ Գերմանիան իր ծրագրով մտադիր է աւելացնել Ռուսաստանից եկած հատիկների վրա դրված մաքսը և թանգացնել հացի գինը իր երկրում։ Այդպիսով նա կամենում է օգնած լինել գերմանական կալուածատէրերին, որոնք անդադար գանգատվում են, թէ քիչ շահ են ստանում իրանց երկրագործութիւնից։

Գերմանական ծրագիրը մեծ գոհութիւն է պատճառել գերմանական կալուածատէրերի կամ ագրար կոչված դասակարգին, բայց աշխատող դասակարգի շրջաններում առաջ է բերել վրդովմունքի ըղձացմունք և անբաւականութիւն։ Եթէ կալուածատէրերի կամ հացահատիկ վաճառողի համար շահաւէտ է իր մշակած արդիւնքը ծախել բարձր գնով, սպառողի համար ընդհակառակը ցանկալի է ցածր գինը։ Իսկ սպառողների թիւը, համեմատած կալուածատէրերի հետ, չափազանց մեծ է։

Այդպիսով այն արտօնութիւնը, որ ձըգտում է գերմանական կառավարութիւնը ձեռք բերել գերմանական կալուածատէրերի համար, ոչ միայն վնասակար է ռուս արդիւնաբերողի, այլ նաև գերմանական միլիոնաւոր սպառողների համար։ Այդ է պատճառը, որ երբ ռուսաց ֆինանսների մինիստր Վիտտէ յայտնեց կտրական կերպով Բեռլինի ռուսաց դեսպանի միջոցով, որ Ռուսաստանը չէ կարող ընդունել գերմանական ծրագիրը, այդ յայտարարութիւնը գոհութիւն պատճառեց գերմանական հասարակութեան մի մեծ շրջանին։

Հացահատիկների վրա աւելացրած մաքսը անմիջապէս վնասում է ժողովրդական սննդառութեան, ուստի գերմանական կալուածատէրերի մտցրած այդ փոփոխութիւնը համակրութիւն չէ գտնում այն միլիոնաւոր մարդկանց շրջանում, որոնք հացը գնում են փողով։ Առ այժմ թէ Ռուսաստանը և թէ Գերմանիան հակումն չեն ցոյց տալիս դէպի զիջումները, բայց պէտք է ենթադրել, որ բանը չի հասնի սուր ընդհարումների և նոր դաշնագիրը կաշխատէ հեշտացնել բանակցող պետութիւնների պահանջները։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Իսլամի նախկին մեծ ոյժը վերակենդանացնելու երազների մէջ տարուբերվող սուլթան Համիդը նորերս մի հրաման արձակեց, որով արգելում է բոլոր ուղղահաւատներին, որ այսուհետեւ քրիստոնեայ դաստիարակչուհիներ կամ ծծմայրեր չը պահեն իրանց տներում։ Այս գործը իսլամական առանձնացման տեսակէտից ունի իր առանձին կարեւորութիւնը։ Քրիստոնեայ դաստիարակչուհիներ, մտնելով թիւրք ընտանիքների մէջ, մասամբ պատճառ են դառնում, որ այնտեղ մտնեն նաեւ եւրոպական կարգեր ու հասկացողութիւններ, իսկ սրանք այնպիսի նորամուծութիւններ են, որոնք ամենից առաջ պիտի թուլացնեն իսլամական ֆանատիկոսութիւնը, այն կոյր ատելութիւնը, որ ունեն մահմեդականները դէպի քրիստոնէութիւնը եւ նրա քաղաքակրթութիւնը։ Որ սուլթան Համիդը պիտի պատ քաշէր այդ թարմացնող հոսանքի առաջ եւ կզգիրացնէր թիւրք ընտանիքները օսմանեան արիւնոտ աւանդութիւնների մէջ—դա ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է։ Հասկանալի է նոյնպէս, թէ ինչու Կ. Պոլսի լրագիրները, դրանց թւում եւ հայ լրագիրները, փառաբանում են իմաստուն փադիշահի այդ կարգադրութիւնները։ Գործեր կան, որոնք բացատրութիւնների կարօտ չեն. բայց որ վատ գործերի առիթով էլ կարելի է խելացի մտքեր յայտնել, դա էլ բնական է։ «Սուրհանդակ» լրագիրը նոյնպէս դրուատում է թիւրք կառավարութեան դրած արգելքը եւ դիմում է հայերին, որոնք նոյնպէս կորցնում են իրանց լեզուն ու ազգութիւնը, շնորհիւ վատ հասկացված դաստիարակութեան։ Դա, կը նկատենք մենք, մի ընդհանուր ազգային ցաւ է, որ, կարող ենք ասել, աւելի սաստիկ ճարակել է ռուսահայերին, մի ցաւ, որը, սակայն, չէ կարող բուժվել արգելքներով, հրամաններով, ոստիկանական միջոցներով։ Ազգային գիտակցութիւն եւ պարտաճանաչութիւն—ահա ինչ դեղեր կան այդ համաճարակի դէմ։ Եւ հայերի վերաբերմամբ էլ լրագիրը հէնց այս արդարացի միջոցներն ունի ի նկատի։

Անշուշտ ներկայ ժամանակին մէջ մէկ կամ նոյն իսկ երկու օտար լեզուներ գիտնալը անհրաժեշտ է կեանքի պայքարին մէջ յաւագոյն ոյժերով դիմադրելու համար։ Բայց ատիկայ ձեռք բերելէ առաջ անհրաժեշտ է դրուն անձնայատուկ նկարագիրը կազմել։ Նախնական դաստիարակութիւնը զուտ հայեցի պէտք է ըլլայ. իսկ անկէ վերջը կրնայ երկրորդական, բարձրագոյն վարժարանի մը մէջ ձեռք բերել օտար մէկ կամ երկու լեզուներու հիմնաւոր ուսումը։ Մնաց որ արդէն, մեր աղջիկներուն վրա խօսելով, անոնց համար չենք կրնար ըմբռնել թէ ինչ անհրաժեշտ պէտք կայ օտար լեզուներու այդ ատրեճան մղում տալու, ի վնաս մայրենի դաստիարակութեան։ Այս կամ այն եւրոպական լեզուով մը իր գաղափարները յայտնել կրնալը, ֆրանսերէն կամ այլ լեզու մը գիտնալը ցուցնելու սին գոհունակութիւնը բաւարար պատճառ մը չէ, ըստ մեզ, ընտանիքներու մէջ ընդունիլ այնպիսի անծանօթ կիներ կամ աղջիկներ, որոնք թերեւս մեր չուզածը, չը փափագածը պիտի սորվեցնեն մեր տղոց։ Թերեւս գտնուին «դարավերջիկ աշխարհաքաղաքացիներ», որոնք յետադիմական անուանեն այս գաղափարները. բայց մենք չենք վարանիր կրկնելու զանոնք, որովհետեւ գիտենք թէ կարծուածէն շատ աւելի տարածված է մեր մէջ կապկութիւնը եւրոպական բարքերու, որոնց արտաքինը, մակերեւոյթը, կեղեւը միայն գիտենք իւրացնել. այնպէս որ եւրոպական անուններ դնելով մեր տղոց, կամ հայ անունները եւրոպականացնելով, աւանդական Յակոբը Ժաքի, Գէորգը Ժորժի, Ստեփանը Էթիէնի եւ այլն վերածելով, կը կարծենք իւրացուցած ըլլալ եւրոպական քաղաքակրթութիւնը։ Միւս կողմէ կարգ մը ընտանիքներու մէջ հայերէն խօսիլն ալ պարիթ բան մը համարուիլը կը ցուցնէ թէ զեղծեկութիւնը սկսած ենք շատ առաջները տանիլ։ Այսպիսի տխուր հոսանքի մը առաջքը առնելու համար ամէնէն առաջ տոհմային նախակրթութիւն մը անհրաժեշտ է տալ մեր տղաքներուն, եւ ատոր համար հարկ եղած միջոցներէն մէկն ալ օտար դաստիարակուհիներու տեղ հայ դաստիարակուհիներ մացնելն է, մեր բարեկեցիկ ընտանեաց զաւակներու կրթութեան համար։ Եւ գիտէք թէ որքան ազնիւ գործ մըն ալ կատարուած պիտի ըլլայ ասով, համեստ ու զարգացեալ շատ մը հայ աղջիկներու ապրուստի պատուաբեր միջոց հայթայթելով։

Շատ կարեւոր է մանաւանդ վերջին կէտը—հայ դաստիարակչուհիների հարցը։ Ցաւը հէնց այն է, որ հայուհիները ոչինչ սէր չունեն դէպի այդ տեսակ պատուաբեր եւ ազնիւ զբաղմունքը։ Բազմաթիւ են դէպքերը, երբ պահանջվում են հայ դաստիարակչուհիներ, բայց գտնել անհնարին է։ Եւ չը պէտք է ասել, թէ օտար դաստիարակչուհիներին դիմելը լոկ մօդային մի պահանջ է։ Ո՛չ, դժբաղդութիւնը հէնց այն է, որ շատ դէպքերում օտարուհիներին դիմելը մի տխուր անհրաժեշտութիւն է. ստիպված են այդպէս անել, որովհետեւ հայուհիներ չեն գտնում։—Ներկայ ֆեմինիստական դարում, երբ մենք հրճուանքով ենք ողջունում կանանց յաղթութիւնները ազնիւ, անկախ ապրելու ասպարէզում, զարմանալի եւ անհասկանալի մի առեղծուած է մնում, թէ ինչու հայ կանայք այդքան յետ են մնացել եւ չեն երեւան գալիս իբրեւ ընտանեկան...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

(Ծննդեան յիսնամեակի առիթով)

V

Դուրեանը իր սիրոյ երգերի մէջ վերին աստիճանի պարկեշտ է եւ ժուժկալ, էրօտիկական ցանկութիւններից համարեա միանգամայն հեռու. ինչպէս Լամարթինի Ռաֆայէլը Իւլիային՝ այնպէս էլ նա կարծէք ոչ թէ կինը, այլ գերզգայական գեղեցկութիւնն է սիրում,—այն ինչ ռոմանտիկ բանաստեղծներից ոմանք աշխարհիս մէջ միայն մի տաճար էին ճանաչում—մարդկային մարմինը, եւ մարդկային մարմին շօշափելը «երկինք շօշափել» էին համարում։ Եթէ վարդը կոյսի աչերի տիպարը չը լինէր, ով սիրէր վարդը, եթէ կոյսի աչերը եթերքի կապոյտին չը նմանէին—երկինքն ով նայէր, եթէ կոյսը սիրուն եւ ամբիծ չը լինէր, ուր կարելի էր կարդալ երկնքի Աստուածը։ Նրա մաքուր եւ անապակ սիրոյ առաջին ուխտից երկնքի աստղերն իսկ դողդողում են. թէեւ տառապանքի մի կծու շեշտով նա նկատում է իր սիրած կոյսին՝ «թերթերը յուզող սիւզի մը պէս թռար սրտիս ծալքերն թօթուել, իբրեւ քնարի կրակէ թել քեզ ձգեցիր դու աղիքիս»—բայց նա պատրաստ է «չիթ մը արտասուք» լինել եւ անհետանալ նրա սիրասուն դամբանի շուրջը կամ թէ խոտ լինել եւ այնտեղ ցամաքել։

Արտայայտութեան կախարդական բանալին ձեռքին՝ այնու ամենայնիւ, նա խորապէս գիտակցում, զգում է, որ լեզուն անկարող է իր սրտան ալէկոծող զգացմունքների, հոգու ամենաքնքոյշ եւ անարտայայտելի ելեւէջների թարգմանը հանդիսանալ.

«Աչերու բոցն երբ մարի,
Դադրի տրոփն երբ սրտին,
Լոկ այն ատեն հարկ է որ
Անզօր շուրթերը խօսին»։

Թէ նա Գէօթէի (Վէրթէր) կամ Լամարթինի (Ռաֆայէլ) նման մի ակնթարթում յաւիտենականութիւնն է ապրել մի զգացմունքով՝ անհունութիւնը եւ այնուհետեւ պատրաստ է եղել մահվան մէջ գտնել իսկական եւ կատարեալ սէրը—այդ մենք չը գիտենք. բայց նա միայն մի կարեւոր եւ շատ բնորոշ խոստովանութիւն է անում. «Ո՜հ, կեանք պէտք է տալ—սիրտ տրուի թէ կուսին»։ Ճիշդ մի եւ նոյն մտքով նկատում է Նօվալիս—որի հետ Դուրեան զգացմունքների եւ ոգու բաւականին սերտ շօշափման կէտեր է ցոյց տալիս, առանց, ի հարկէ, ինչպէս մեզ թւում է, մի տող անգամ նրանից կարդացած լինելու—«ով որ անձնատուր է եղել բարձրագոյն սիրուն՝ երբէք չի ապաքինի նրա վէրքերից»։ Նօվալիս տածում է դէպի իր սիրուհին՝ «կրօն, ոչ թէ սէր»։ Նա սիրում է աւելի քան թէ «տարածութեան միջի մարմինը» եւ աւելի երկար, քան թէ «կեանքի լարի տատանումների տեւողութիւնը»։ Երբ իր սիրած էակը 14 տարեկան հասակում մեռնում է թոքախտից՝ նա հաւատում է, որ այնտեղ էլ գուցէ մի մահ կայ, որի հետեւանքը երկրաւոր ծնունդն է—«երկրաւոր վարդերի մոխիրը երկնային վարդերի բողբոջն է»։ Իր սիրուհու մահից յետոյ՝ նա վճռում է ոչ թէ ինքնասպան լինել, ինչպէս դժբաղդ Վէրթէրը, այլ ձգտում է դէպի աւելի մեծ անձնազոհութիւն—«վէրքը յաւիտեան բաց պահել», կարօտից մեռնել։ Ահա այսպէս, որքան Նօվալիսի յոյսը բեկբեկում, թառամում է՝ այնքան նրա երեւակայութիւնը աճում, փարթամանում է։

Բայց Դուրեան այսպիսի հիւանդոտ ծայրայեղութիւնների մէջ երբէք չէ ընկնում. երբ նա կամենում է սիրած օրիորդի այտերից մի «թարմ վարդ» քաղել եւ նրա «երկնագուարթ» աչերից մի ճառագայթ իր «խոր սրտի անդունդի» համար—եւ չէ ստանում, այն ժամանակ ջախջախում է թէ իր արտմալար քնարը եւ թէ սիրաբուխ սիրտը, որ իզուր էր մխում ինկարկելու մի ուրիշ «անապատ սիրտ». այսպէս, երբ նա այլ եւս չէ սիրում, երբ իր «հոգին կայծակնահար», երազները մոխիր են դարձած—խոստովանում է մի դառն շեշտով՝ «խորշ մը կար, որ գլխս չը ծաղրէր, այն լուռ փոսն է գերեզմանի»։

Դուրեանի նման մի մատաղ, զգայուն եւ տպաւորվող բանաստեղծ չէր կարող, ի հարկէ, բնութիւնը այն հանգիստ եւ խաղաղ տրամադրութեամբ դիտել եւ վայելել, որը դիցուք տարիքն առած Գէօթէն է անում իր «իտալական ճանապարհորդութեան» մէջ։ Երիտասարդ, կրակոտ Գէօթէ—Վէրթէրը դարձեալ անկարող էր նոյն հանգստութեամբ եւ սառն խորհրդածութիւններով նկարագրել բնութիւնը՝ ինչպէս առնական Գէօթէն։ Բնութիւնը՝ ինչպէս ամեն մի տպաւորվող բանաստեղծի, առանձնապէս ռոմանտիկի համար՝ դառնում է իբրեւ իր սեփական հոգու հայելին. Ֆիխտէն մի խարիմաստ ըմբռնումով նկատում է. «բնութիւնը հասկանալու բանալին մարդկային հոգու մէջ պէտք է որոնել»։ Իսկական արուեստագէտը—մանաւանդ ռոմանտիկները—արտաքին իրերը, բնութեան այս կամ այն տեսարանը՝ հասարակ մահկանացուի նման միայն իր սովորական, զգայական երեւոյթով չէ ըմբռնում, այլ դրանց մէջ՝ համաձայն իր հոգեկան տրամադրութեան՝ տեսնում է մի մի խորհրդանշան։ Այսպէս էլ մեր բանաստեղծը. նա բնութիւնը երբէք չէ նկարագրում զուտ նկարագրութեան համար, այլ ամեն անգամ գունաւորում է իր ներքին տրամադրութեան դրոշմով, հոգեկան զուարթ կամ տխուր վայրկեանների ներշնչումներով։

Վերեւը մենք տեսանք, թէ ինչպիսի սիրուն համեմատութիւններով նա կոյսի արտաքինը՝ բնութեան այս կամ այն տեսարանին էր նմանեցնում։ Բայց «Նոճեաց տղան», «Մտերմաց դալկահարը» առանձին հաճոյքով երգում է բնութեան այնպիսի տեսարաններ, որոնք հոգեկան աւելի մռայլ վայրկեանների հետ են ներդաշնակվում, օր. իր սիրելի նոճին, որովհետեւ իր հոգին էլ «նոճիներու թուխ թիթեռն է», իսկ երբ դառնում է դէպի լճակը՝ մի լուռ հեկեկանքով մրմնջում է.

«Որքան ունիս դու ալի—
Ծակատս այնքան խոց ունի,
Որքան ունիս դու փրփուր—
Սիրտս այնքան խոց ունի բիւր»։

Բնութեան նկարագրութիւնների մէջ Դուրեանը դարձեալ չէ հասնում այն մռայլ ծայրայեղութեանը, որ աչքի է ընկնում եւրոպական

նեկան կրթութեան գլխաւոր ղեկավարներ։ Հունձը շատ է, բայց մշակները շատ քիչ...

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

Յուլիսի 29-ին

Վերջապէս քաղաքագլխի ընտրութեան բազմատանջ խնդիրը ստացաւ իր աջող եւ ամենքից սպասուած լուծումը։

Յուլիսի 26-ին Շուշու համար ընտրվեց քաղաքագլուխ, 27 ձայնով՝ 10-ի դէմ, պ. Գերասիմ Շահնազարեան, որ բարձրագոյն ուսման եւ կրթութեան հետ միացած ունի նաեւ պարզ, անաչառ եւ ազնիւ կոչված առաքինութիւնները։

Ձայնաւորների մեծամասնութեան թախանձանքին զիջանելով՝ պ. Շահնազարեան թողեց իր նիւթապէս ապահով պաշտօնը պետական ծառայութեան մէջ եւ դրեց իր քուէատուփը։

Տուփը դրել էին եւ վարչութեան երկու, մի հայ ու մի թուրք, անդամները, որոնք ստացան 11 եւ 14 սպիտակ միայն։

Այսպէս՝ իզուր անցան մի քանի ձայնաւորների ջանքն ու աշխատանքը, ձայնաւորների, որոնք ունեն, մինչեւ անգամ հասարակական գործերի մէջ, երկու լեզու, մէկը՝ անխօս, սրտի տախտակի տակ զգուշութեամբ եւ «իմաստութեամբ» պահված, միւսը՝ շրթունքների ետեւ, որով աջ ու ձախ քարոզում են եւ ճառում անկեղծութիւն, համերաշխութիւն եւ քաղաքի շահերի մասին հոգածութիւն...

Մեզ մնում է ասել եւ յուսալ, որ նահանգական վարչութիւնը կը հաստատէ յուլիսի 26-ին կատարված համակրելի եւ ըստ ամենայնի օրինաւոր ընտրութիւնը։

Աւելացնենք եւ այն, որ պ. Գ. Շահնազարեան իր արժանիքներով կատարելապէս համապատասխանում է պ. նահանգապետի՝ վերջերս Շուշի եղած ժամանակ արտայայտած ցանկութեանը եւ հայեացքներին՝ առհասարակ քաղաքագլխի եւ մասնաւորապէս Շուշու նոր ընտրելի քաղաքագլխի վերաբերութեամբ։

Շատերի հետ սրտանց շնորհաւորում ենք վերեւ յիշված ընտրութիւնը, ինչպէս եւ անկեղծօրէն փափագում ենք տեսնել, որքան կարելի է շուտով, պ. Գ. Շահնազարեանին իր նոր պաշտօնի մէջ, որից, գլխաւորապէս, սպասում է Շուշին իր ապագայ բարեկարգութիւնը եւ բարեկեցութիւնը։

Սերմացան

ՆԱՄԱԿ ԹԷՕԴՈՍԻԱՅԻՑ

—

Յուլիսի 8-ին

Երկար տարիներ բացակայելուց յետոյ, նորից դէպք եղաւ ինձ ճանապարհորդելիս հանդիպել Թէոդոսիա, իմ սիրած քաղաքը։ Մեծ ուրախութեամբ տեսնում եմ, որ հին Թէոդոսիան փոխվել է բոլորովին, եւրոպական մի գեղեցիկ քաղաք է դարձել, մանաւանդ այն մասը, որ մօտ է ծովափին. հին ցեխոտ, ծուռումուռ փողոցների փոխանակ այժմ տեսնում էք ուղիղ, քարած եւ երկու կողմից ծառերով զարդարված ասֆալտի տրոտուարներով. ամեն քայլափոխում պատահում են աւելով մարդիկ, որոնք մի քանի անգամ աւլում են եւ ջրում։ Նոր նաւահանգիստը, արքունի եւ մասնաւոր մարդկանց գեղեցիկ շէնքեր, քաղաքային տուն թատրոնական դահլիճով, իգական գիմնազիայի նոր շէնքը, Ալէքսանդր III կայսրի արձանը, տելեֆոնն ու էլէքտրական լուսաւորութիւնը Թէոդոսիան գեղեցկացնող նոր զարդեր են։ Այո, քաղաքը առաջադիմել է, բայց մարդիկ։

Ես բոլոր Թէոդոսիացիներին չեմ ճանաչում, բայց ճանաչում եմ համարեա բոլոր հայերին։ Այո, հայերի մէջն էլ երեւում է փոփոխութիւն, բայց աւա՜ղ, դէպի վատը։ Պակասել են մարդիկ, չը կայ այլ եւս աշխարհահռչակ ծովանկար Այվազովսկին, ճարտար քարոզիչ Խորէնը, եկեղեցու եւ ուսումնարանի բարերար Բէրբէրեանը... Սակայն առանց յենտորդների չեն սրանք. այժմ կայ նկարիչ Ի. Բէշիրեան, Նահապետ վարդապետը, Արութովը։ Բէշիրեանն էլ լաւ նկարիչ կը լինէր գուցէ, եթէ ուսումն ու լրջութիւն ունենար, Նահապետը ս. Խաչի լաւ վանահայր կը լինէր, եթէ համալսարանական դիպլոմի հետ մարդավարութիւն եւս ունենար։ Նա հրամայել է ա ղ ա խ ի ն ն ե ր ի ն խստիւ հսկեն, որ ոչ մի ուխտաւոր, թէկուզ նա լինի մաշված բարակացաւից, չը համարձակվի պաս ուտել, կաթը խմել կամ վանքի սուրբ դանակով միս կտրել եւ վանքի անտառի փայտով եփել ուտիսվայ կերակուրը։ Որովհետեւ պատահել է՝ մեծ պասին էլ ոչխար է մորթվել վանքում եւ խորոված են կերել վանքի պարիսպում Խորէն Ստէփանէի ժամանակ, այժմ խիստ պահեցողութեամբ ուզում է ցոյց տալ իր նախորդի թոյլ կողմը։

Ահա եւ հայերի «առաջադիմութիւնը»։ Անփոփոխ է մնացել միայն հայոց ուսումնարանի շէնքը, նոյն ցուցանակագրով՝ Армяно-Григорiанское церковно-приходское училище, որի երեք բաժանմունքը վերածվել է երկուսի, երկու ուսուցիչը—մէկի, աշակերտների թիւը քչացել է։ Այստեղ էլ յետադիմութիւն... Ժողովուրդը յոյս ունի, որ գոնէ այս տարվանից կը բարւոքվի ուսումնարանը, կը հրաւիրվի թեմական դպրոց աւարտած մի ուսուցիչ, որը այժմեանի հետ առաջ կը տանեն ուսումնարանի գործը։ Այս տարվանից շատանում է եկեղեցու մուտքը յօգուտ ուսումնարանի։ Եկեղեցուն են յանձնված Այվազովսկու 40,000 րուբլի արժեցող այգին, Ալինաքու եւ Տուտեանի անշարժ կալուածքները. բացի սրանից, պարտքից ազատվում են եկեղեցական նոր շէնքերը, որոնք խոշոր եկամուտ կը բերեն ուսումնարանին։ Միայն հարկաւոր է աշխատաւոր ձեռք. ժողովուրդը իր յոյսը դրել է երեքփոխ Արութեանի, հոգաբարձու Զուրայեանի (տեղիս գիմնազիայի ինսպեկտոր) եւ Այվազովսկու ժառանգների վրա։ Վերջինները երկու գործ ունեն անելու. նախ պիտի հսկեն, որ հռչակաւոր նկարչի նուէրը ըստ կարգի գործադրվի եւ երկրորդ մի՝ իրան, հանգուցեալին վայել արձան կանգնեցնվի նրա շիրիմի վրա։

Գաւրեցի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Բաթում, յուլիսի 12-ին

«Մշակի» № 143-ում Կարսից պ. Հ. Ն. պատմելով այնտեղ յայտնված խաչագող-բժիշկ Տէր-Յակոբեանի շահատակութիւնները, խնդրում էր «ի սէր մարդասիրութեան» տեղեկութիւններ հաղորդել այդ պարոնի մասին։

Կարսի թղթակցի նկարագրութեան եւ իմ քաղած տեղեկութիւնների համաձայն, դա նոյն խաչագող բժիշկ Տէր-Սարգիսեանն է, որի մասին յայտարարել եմ 1899 թ. մայիսին «Մշակի» համարներից մէկում. այս անգամ շտապում եմ աւելի մանրամասն ծանօթութիւն տալ եւ խնդրել ընթերցողներից, որ մի քիչ խնամքով եւ ուշադրութեամբ վերաբերվեն մեր պարբերական մաքուր մամուլի մէջ երեւցած կենսագրականներին կամ նախազգուշութիւններին եւ հաւհոգվելու համար, իրանք իրանց չենթարկեն նոր փորձերի։

Բժիշկ Տէր-Սարգիսեան, դօքտ. Շաւարշ եւ ցնոր տնօրէնութիւն՝ բժիշկ Տէր-Յակոբեան, պարսկաստանցի է, ոչ մի բժշկական ուսում առած չէ, այլ մի դեղագործի մօտ աշակերտած եւ ֆրանսերէն լեզուի ծանօթացած է. բաւական ման եկել է դէս ու դէն, աքանչելի յիշողութիւն ունի մարդկանց անուններ սովորելու եւ նրանց պատահած դէպքերը բերանացի անելու։ Ամուսնացած է եղել մի հրէայ կնոջ հետ Մայկոպի շրջանում, որի հետ կագն ու կռիւը մինչեւ դատարան հասցրել է. կինը մատնել է ոստիկանութեան յիշեալի գաղտնի բժշկութեամբ պարապելը եւ պարոնին փախցրել է 1898 թ. վերջերը։ Այդ թւականից սկսվում է նրա խաչագողութեան նոր շրջանը։ Արմաւիր, Պետրովսկ եւ այլն հաւաքում է չորեզէններ գաղթականների համար եւ ծախում ու գործածում է իր անձնական պէտքերի համար։ Եկատերինոդարում աշխատում է խաբել մի հարուստ կնոջ եւրոպական կուրորտները տանելու համար եւ դրամական պահանջով ներկայանում է այնտեղի ամենահարուստ հային, որը պարզապէս վռնդում է նրան։ Եկատերինոդարից 99-ի սկիզբները գալիս է Բաթում, մի քանի խաչագողների հետ ընկերանում եւ 1—2 օրվայ մէջ մի պարսկաստանցի յիմար աղայից կորզելով 50—100 ր. անցնում է Սուխում։ Այնտեղ զանազան անուններ տալով, միամիտներից 25 ր. հաւաքելով, ճանապարհը շարունակում է, իբր թէ Մոսկվա Ս. Շահազիզի հետ տեսնվելու, բայց իսկապէս գնում է Թէոդոսիա։ Ս. Խաչ վանքում ներկայանում է բարեսիրտ եւ փառասէր Խ. եպիսկոպոս Ստեփանէին, իբրեւ արտասահմանեան յայտնի գործիչ, խաբում է նրան եւ 25 ր. նուէրի հետ աջողում է ձեռք բերել հանգուցեալի լուսանկարը, իբրեւ յիշատակ։ Ճարպիկ խաչագողի նպատակն էր Ստեփանէի անունը շահագործել եւ այդ լուսանկարով կարողացաւ Ղրիմում կարճ միջոցի մէջ 2—300 ր. հաւաքել եւ Թէոդոսիայում փառաւորապէս շռայլել։ Երբ փողերը հատնում են, Թէոդոսիայի մի չքաւոր ընտանիքի անյոյս թոքախտաւոր որդին վերցնում է իր հետը տանելու Անապա, յոյս տալով, որ բոլորովին բժշկելու է նորագոյն մեթոդներով. բայց հազիւ հերչ հասած, առնում է խեղճ հիւանդի ամբողջ ունեցածը 60 ր. եւ փախչում Կովկաս, թողնելով հիւանդին յուսահատ կացութեան մէջ։

Այդ ժամանակ էր, որ գնում էի Օդեսա։ Թէոդոսիայում երբ լսեցի այդ սրիկայի յանդուգն խաչագողութիւնները, պարտք համարեցի մի երկտողով «Մշակում», զգուշացնել հասարակութիւնը։ Մինչեւ այդ զգուշացումի լոյս տեսնելը, բժիշկ Տէր-Յակովբեան (այժմեան անունը տանք) իր հունձը արել էր Սօչիում, Ադլէրում եւ գնացել պարագլուխ նման կպել Կոտաւուտք (Սուխումի շրջան) գաղթական երկրագործների վզին։ Իր գիտցած մի քանի բժշկական ֆօրմուլաները պատահմամբ մի երկուսին օգուտ են տալիս եւ ահա արտասահմանեան դոկտորի հռչակը տարածվում է գիւղական շրջանում։ Դոկտորը տեղը գտել էր, մէկ կողմից չորթում էր գիւղացիներին, միւս կողմից գարեջուրի, ֆին-շամպանեաների շիշերը դատարկում, բայց ոստիկանութիւնը խանգարում է պարոնի հանգիստը, ձերբակալում է եւ Սուխումի բանտը փոխադրում, գլխաւորապէս անցագրի անկանոնութեան պատճառով։ Սուխումից իբրեւ ամարանոց տանում են Եալտայի բանտը, ուր մի քանի ամիս մեր երեւելի գործիչ, Վիրխովի մրցակից, Իզմիրլեանի խորհրդակից, պոլսեցի եւ կովկասցի յայտնի բժիշկների մտերիմ ընկերակիցը մաքրում է աղքատ ժողովրդի թշուառ թոքախտաւորի փողերով կերած կալբասներն ու խմած գարեջրերը։ Եալտայի բանտից բաց են թողնում 99-ի աշնան եւ խաչագող դոկտորը սպառնալիքներ կարդալով իմ հասցէին, այցելում է ծովափնեայ քաղաքները, այս անգամ իբրեւ ողորմութիւն հայցող աղքատ։ Սօչիից վռնդում են նրան, միայն Բաթումում ընդունելութիւն է գտնում զէվզէկների եւ փեսայ որսողների շրջաններում, որոնցով այնքան հարուստ է մեր քաղաքը։ Բաթում, Քութայիս եւ այլն գնում գալիս է, մի քանի հիւանդներ չարչարում եւ երբ տեսնում է, որ դիմակը պատռվելու մօտ է, հեռանում է այս շրջանից։ Ահա սրանք են բժիշկ Տէր-Սարգիսեան, դօկտ. Շաւարշ եւ Կարսում բժիշկ Տէր-Յակովբեանի կենսագրական մի քանի գծերը։ Բայց սրանից յետոյ ո՞վ գիտէ քանիսներ դեռ եւս ընկնելու են նրա ճանկը. ժողովուրդը տգէտ, ինտէլիգենցիան անտարբեր, ի հարկէ այսպիսի խաչագողներ միշտ հաց կը գտնեն ուտելու։

Ա. Յակոբեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Վերջին տեղեկութիւններին նայելով, կոմս Լ. Ն. Տօլստոյ, որ բաւականաչափ կազդուրվել է վերջին հիւանդութիւնից, մօտ օրերումս ենթարկվեց մի քանի բժիշկների կողմից մանրամասն քննութեան։ Բժիշկները եկան այն եզրակացութեան, որ նշանաւոր գրականագէտին անհրաժեշտ է ուղեւորվել դէպի հարաւ եւ անցկացնել այնտեղ ամբողջ ձմեռը։ Այս ուղեւ-

---

ռոմանտիկների մօտ. Նա առանձին հակումն չէ ցոյց տալիս դիցուք մթութիւնը, գիշերը երգելու, մանաւանդ համլէտեան այն անհարկու գիշերը, երբ «գերեզմանները յօրանջում են եւ դժոխքը արթուն հսկում է»։ Լամարթինի համար, օրինակ, գիշերը «ներքին ցերեկն է»։ Նովալիսն աւելի առաջ գնալով՝ բացականչում է. «այն ամենը, ինչ որ մեզ ոգեւորում է, մթթէ գիշերային գոյն չէ կրում. ինչ ողորմելի եւ տղայական է թւում ինձ լոյսը, ինչ ուրախալի եւ երանութիւններով լի է ցերեկվայ հրաժեշտը»։ Այս տեսակ տրամադրութեամբ համակված՝ ռոմանտիկ բանաստեղծները նախադասում էին, օրինակ, աւելի լուսնկայ գիշերը երգել, քան թէ փայլուն արեւը։ «Միրանի մթութիւնը»—վարդագոյն վերջալոյսը, քան թէ պայծառ արշալոյսը, բնութեան աւելի տատանվող, աղօտ, անորոշ, քան թէ հաստատ, լուսաւոր եւ պարզ ուրուագծերը։ Գ. Բրանդէս շատ սրամիտ եւ ճիշդ կերպով նկատում է, որ նրանք փոխանակ երկնակամարում լողացող լուսինը նկարագրելու՝ գերադասում էին ջրի տատանվող մակերեւոյթի վրա արտացոլվածը նկարագրել։

VI

Դուրեանի քնարի ամենահնչիւն լարերից մէկն է վ շ տ ի ե ր գ ը։ Բայց նրա յոռետես երգերը մարդկութեան մեծ տառապանքի, տիեզերական վշտի արձագանքներով չեն դղրդում, ինչպէս, դիցուք, Լէօպարդիի մռայլ էջերը, եւ ոչ էլ այն խոր փիլիսոփայական դրոշմն են կրում, ինչպէս Լորմի կամ Ջեօլդէրլինի ստեղծագործութիւնները. նա ոչ թէ ընդհանուր մարդկութեան, այլ իր սեփական ցաւի երգիչն է. նրա յոռետեսութիւնը միանգամայն անհատական է՝ ճիշդ այնպէս, ինչպէս Բայրոնի կամ Հայնէի պեսսիմիզմը, թէեւ ոչ այնպէս խոր եւ մռայլ, ինչպէս այս վերջիններինը, մանաւանդ հանճարեղ Բայրոնինը։

Թէեւ Դուրեանի պէս զգայուն բանաստեղծը—ինչպէս եւ ռոմանտիկներից ոմանք—իր շրջապատող օդիցն անգամ գուցէ վշտի հոտ էր առնում կամ նման էր այն բանաստեղծներին, որոնցից պատանիները մանաւանդ՝ մի հիւանդոտ ինքնագոհութեամբ եւ առանձին հաճոյքով սիրում են երբեմն ե ր ե ւ ա կ ա յ ա կ ա ն տ ա ռ ա պ ա ն ք ստեղծել եւ երգել,—բայց պէտք է նկատել, որ կենսամաշ հիւանդութիւնը մի կողմից, գուցէ եւ սիրոյ հիասթափութիւնը միւս կողմից՝ ուժեղ դրդումներ պէտք է տուած լինեն թէ նրա վշտի մրմունջներին եւ թէ յոռետես աշխարհահայեացքին։

«Անյուսութեան-գերեզմանի այս սեւ կաթը շատ ըմպեցինք»—գրում է նա իր նամակներից մէկում։ Բայց Դուրեանի սիրտը կրծող թախիծը ամենալաւ կերպով բնորոշում է հետեւեալ դէպքը։ Մի անգամ, երբ նա Պոլսում, Գօսանեան ընտանիքին այցելութեան էր գնացել, տանտիրուհին հարցնում է «դժգոյն» բանաստեղծին. «Պետրոս, տղաս, ինչ ունես, ինչո՞ւ այդպէս տխուր ես, մաշված»։—«Ջանի—մամա», պատասխանում է Դուրեանը, ձեռքը կուրծքին սեղմելով, «հոս կրակ մը կայ, որ երբեք չի մարիր...»։

Դուրեանի յոռետես տրամադրութեան ամենաուժեղ արտայայտութիւններից մէկն է նրա «Ինձի կըսեն» բանաստեղծութիւնը.

«Ինձի կըսեն. ինչո՞ւ լուռ ես,
Ա՛խ միթէ բառ կամ խօսք ունի
Արշալոյսը, որ կը բանկի—
Զի անհուն է այն ալ ինձ պէս։

Ինձի կըսեն. միշտ տխուր ես.
Ի՛նչպէս չըլլամ. մէկիկ-մէկիկ
Թօթափեցան գլխուս աստղիկք—
Արշալոյս մը չանցաւ սրտէս...»։

Յայտնի է, որ բանաստեղծների ամենամեծ գաղտնիքն է՝ սովորաբար ոչ մի գաղտնիք չունենալ. մեր բանաստեղծն էլ վշտի լեղին կրծքի խորերում թաղած՝ հեկեկում է. «Ո՜հ յ ա տ ա կ ն ե ն ի մ փ ր փ ո ւ ր ն ե ր»։ Իսկ երբ գաղտնութեան բաժակն արդէն բոլորովին դատարկվելու վրա է՝ բացականչում է նա յուսահատական շեշտով. «Իզուր գրեցին աստղերն ինձի «սէր»». բլբուլն իզուր «սիրել» սովորեցրեց, իզուր հովերը «սէր» շշնջացին. իզուր թաւուտներ լռեցին իմ շուրջ, գաղտնապահ տերեւք շառին երբէք չունչ, որ չը խռովին երազքըս վսեմ եւ իզուր ծաղկունք, փթթթներ գարնան, միշտ խնկարկեցին խնկամանցս խորան.

«Ո՜հ նոքա ամենքը գիս ծաղրեր են,
Ա ս տ ո ւ ծ ո յ ծ ա ղ ր ն է ա շ խ ա ր հ ն ա լ
ա ր դ է ն»։

Այս վերջին տողը, կարելի է ասել, միակ փիլիսոփայական խորհրդածութիւնն է, որին մենք հանդիպում ենք Դուրեանի երկերում. ճիշդ մի եւ նոյն իմաստով՝ նա մի այլ անգամ գրում է. «Աշխարհը կամ Աստուծոյ ձանձրոյթի մէկ հառաչն ըլլալու է, կամ դժոխոց մէկ անհամ կատակը»։ Եւ որովհետեւ աշխարհը միշտ «տաղտուկ է», «ցաւերու մեծ մայր մը»—այդ պատճառով նա աչքերը դէպի երկինքը յառած՝ բացականչում է Լութֆեանի հասցէին. «Եթէ կայ հող ծառի մը շուք եւ անոր քով վտակ մը, եթէ կայ սէր անապակ, աղատ օդ—ո՞հ կը թօթուեմ ես այս ա ղ տ ո տ ձ ո ր ձ ն հ ո գ ւ ո յ ս»—կեանքը։

Բայց Դուրեանը իր անյոյս մրմունջներին գիտէ երբեմն խառնել եւ բողոքի որոտը։ Բողոքող ոգու սաղմերը հանդիպում են մեզ նրա նոյն իսկ առաջին ոտանաւորներից մէկում՝ գրված դեռ 13 տարեկան հասակում. բայց ամենաուժգինը՝ մահվանից մի փոքր առաջ գրած նշանաւոր «Տրտունջքն» է։ Մեր բանաստեղծական գրականութեան այս անզուգական, հատընտիր մարգարիտը իր բողոքի խրոխտ շեշտով, ըմբոստ եւ յանդուգն արտայայտութիւններով Բայրոնի եւ Շէլլիի տողերն է յիշեցնում. դա մի մարմնացած բողոք է, որ դառն եւ աղիողորմ հեկեկանքի ներդաշնակութեամբ՝ դուրս է ցայտում մահվան անհարկու ճիրաններով կաշկանդված, բայց ապրելու ծարաւով, եռուն կեանքի կարօտով պապակված յուսահատ բանաստեղծի կրծքից։ Երբ նա մի հրատապ տենչանքով՝ աղաղակում է. «Ո՛հ կայծ տուէք ինձ, կայծ տուէք ապրիմ»—պարզ է, որ կեանքի մեղկ գոյները, արտաքին հեշտանքները չեն, որ նրան դրդում են փայփայել ապրելու ցանկալի վայելքը. նա բողոքում է Աստուծոյ դէմ, որ իր «ճակատի վարդը», «աչքերի բոցը», «շրթների թրթռումը», «հոգու թռիչքը» խլեց. նա մի խրոխտ եւ առնական շեշտով մինչեւ իսկ «յորջորջում է այդ Աստուծոյ հասցէին. «ոխերիմ Աստուած»։ Այս բոլորի հետ միասին նա հաւատում է սակայն մի ուրիշ կեանքի՝ «անհուն շողի, բոցի, աղօթքի»։

Վ. Նալբանդեան

(Կը շարունակվի)

ւորութիւնը, բժիշկների ասելով, վերջնականապէս եւ երկար ժամանակով կը կազդուրէ կոմսի ոյժերը։ Տօլստոյի ընտանիքի բոլոր անդամները մեծ համակրանքով են վերաբերվում բժիշկների կարծիքին եւ ամեն կերպ աշխատում են, որ կոմսը կատարէ բժիշկների խորհուրդը, բայց Տօլստոյ դեռ եւս չէ տուել իր համաձայնութիւնը։

—

Տնայնագործական արհեստի զարգացմանը նպաստելու համար՝ երկրագործութեան մինիստրութիւնը միջնորդութիւն է յարուցել, որով 165,000 րուբլի է խնդրում նշանակել առաջիկայ 1902 թւականի համար։ Ներկայ տարվայ ընթացքում մինիստրութիւնը այդ նպատակով ստացել էր 100,000 րուբլի։

—

Երկրագործութեան մինիստրութիւնը մշակել է մի նախագիծ, որով մի շարք պարտաւորական կանոններ է սահմանել մեղրի եւ մեղուապահական այլ արդիւնքների կեղծման դէմ։ Վճռված է յատուկ հսկողութիւն հաստատել մեղրի վաճառման վրա Մոսկվայում, Կազանում, Գրօզնիում եւ ուրիշ քաղաքներում։

—

Կառավարիչ սենատը մօտ ժամանակներումս պէտք է քննէ մի քանի գանգատներ, որ տուել են հրէաները ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան կարգադրութեան դէմ, որով հրէայ ուսանողների ընդունելութիւնը բարձրագոյն դպրոցներում սահմանափակված է որոշ տոկոսով։ Հրէաները իրանց գանգատների մէջ մատնացոյց են լինում այն հանգամանքի վրա, որ մինիստրութեան այս կարգադրութիւնը հակառակ է օրէնքին, որ ոչ մի սահմանափակում չէ դրել հրէաների վերաբերմամբ, այլ, ընդհակառակը՝ ուսումը բարձրագոյն դպրոցներում յայտարարել է պարտաւորական հրէաների համար։

—

Րոստովում այս օգոստոս ամսի 24-ին կը բացվի հեռագրական ծառայութեան ներկայացուցիչների եւ երկաթուղիական էլէքտրոտեխնիկների համագումար ժողովը։ «Торгово-Промышл. Газета» պաշտօնական լրագրի ասելով, հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնը արդէն հաստատել է այդ համաժողովի պարապմունքների ծրագիրը։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Շոգերը նորից սկսվեցին, բայց երեկոները լինում է միշտ հով»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, ամսիս 29-ին, Սաբունչիում, առաւօտեան ժամի 9-ին, հրդեհից այրվեցին աւելի քան 50 վիշկաներ եւ մի քանի նաւթի ամբարներ լիքը նաւթով։ Բարեբաղդաբար քամին սաստիկ չէր, եթէ ոչ աւելի մեծ տարածութիւն կարող էր բռնել կրակը»։

—

ԳՕՐՈՒՑ մեզ գրում են. «Թէ մինչեւ որ աստիճան մեր քահանաների վարկը ընկած է ժողովրդի աչքում, ապացոյց կարող է լինել հետեւեալ հանգամանքը։ Յուլիսի 27-ին քաղաքային վարչութիւնը պաշտօնապէս գրում է տեղիս յաջորդին, որ մի քահանայ ուղարկէ, քաղաքի անշարժ կայքերը գնահատելու համար ընտրված մասնաժողովի մի քանի հայ անդամներին երդուեցնելու համար։ Յաջորդը նշանակում է մի քահանայ, քահանան նշանակած ժամանակը գնում է, բայց անդամներից մէկը յայտնում է քաղաքային ուսագին, որ նա այդ քահանային քահանայական արժանաւորութիւն չունեցող ճանաչելով, չի ուզում նրա տված երդումը, եւ խնդրում է գրել յաջորդին, որ ուրիշ քահանայ նշանակէ։ Այդ ժամանակ անդամներից մէկն էլ ասում է, որ եթէ այս ինչ քահանային նշանակեն, ես նրան չեմ ընդունի։ Քաղաքային ուսագը գրում է յաջորդին, բացատրելով վերոյիշեալ հանգամանքը, յաջորդը պատասխանում է, որ ուրիշ քահանայ չի նշանակի, այլ ում որ նշանակել է թող նա երդուեցնէ։ Ասենք որ լաւ է արել հայր սուրբը, որ իր խօսքին այդքան հաստատ է (երանի թէ ամեն բանում այդպէս հաստատ լինի), բայց ինչ անենք, որ ընտրեալները նշանակված քահանային չեն ընդունում։ Բայց միթէ հայ ընտրեալները ստիպված պիտի լինեն երդուել այլակրօն քահանայի ձեռքով»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Յուլիսի 31-ին, երեկոյեան ժամի 6-ին, նահանգական դատարանի առաջ մի լէզգի, երկար դանակը ձեռին, յարձակվեց մի այլ լեզգու վրա եւ աջ ու ձախ կողքից չորս հարուածներ հասցրեց։ Վիրաւորվածը կիսաշունչ վայր ընկաւ, սակայն անգութ վիրաւորողը, չը բաւականանալով, վայր ընկած հակառակորդի ատրճանակը մէջքից բացեց ու իր զոհի վրա չորս գնդակ արձակեց, որոնցից միայն մէկը նպատակին չը ծառայեց։ Նոյն րոպէին վրա հասաւ մի հայ երիտասարդ եւ մարդասպանին գլորեց գետին, խլեց ձեռից ատրճանակը ու ոտներով մի քանի հարուածներ իջեցրեց գլխին, բերանին։ Ատրճանակի ձայնի վրա հաւաքված հարիւրաւոր մարդիկ, առանց ազգի խտրութեան, սկսեցին վայր ընկած մարդասպանին այնքան ոտների տակ ջարդել, որ հինգ րոպէից յետոյ տեղն ու տեղը վերջացաւ։ Ոստիկանութիւնը երկուսին էլ սայլի մէջ դցելով ուղարկեց գերեզմանատուն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

—

Պարիզ, յուլիսի 23-ին

Սպանիա խաղաղած ըլլալէ հեռու է։ Կղերին ու ժողովուրդին մէջ կռիւը հսկայական համեմատութիւններ կառնէ։ Կղերականները, որ ժողովուրդին գրգռումին առջեւ շուարումի եւ վախի նշաններ ցոյց տուած էին առաջին վայրկեաններուն, հիմա իրենց գլուխը կը ցցեն աւելի քան երբեք լրբօրէն։ Կատղած գազաններու պէս իրենց ճանկերու մէջ բռնած որսին փախչելն զգալով, իրենց մոլուցքն ու վայրագութիւնը կը բազմապատկեն։

Սարագօսայի մէջ, արտաքոյ կարգի ծանրութեամբ ընդհարումներ տեղի ունեցած են։ Աշխարհական ու կրօնական ճիզվիթները առաջուընէ աւելի քան կարգապահ են, որպէս զի կռուի ատեն ցոյց տան ամբարիշտներուն, թէ աւետարանի հեզ պաշտօնեաները բուրվառներուն եւ քշոցներուն չափ լաւ գիտեն գործածել դանակը, րէվօլվէրն ու ճոկանը։

Կրօնական յոբելեանի մը տօնումը պատճառ եղած է ընդհարումներու։ Կղերը օր առաջ աղմկալից կերպով ծանուցեր է, որ յոբելեանի առիթով կազմվելիք թափորը պիտի առաջնորդուի կարլոսեան զօրավարի մը կողմէ։ Ու ասիկա՝ պարզապէս ժողովուրդը գրգռելու համար։ Բացարձակապէս վստահ՝ որ իրենց գրգռումը աննկատ չը պիտի անցնի ու տեղի պիտի տայ հակառակ ցոյցերու՝ երկիւղած մարդերու ջոլիրը ոտից մինչեւ գլուխ զինուեր է։

Յօբելեանի օրը, հազիւ թափորը Սէն-Ֆիլիպ եկեղեցիէն դուրս ելած, ամբոխը սկսեր է սուլել ու «կեցցէ ազատութիւնը» պոռալ։ «Ազատութիւն» բառը ճիզվիթներուն արիւնը գլուխը ցատքեցուցեր է ու կրօնաւոր ու աշխարհական, առանց այլեւայլքի, իրենց ատրճանակները ուղղեր են ժողովուրդին վրա։ Սուրբ մարդերէն մէկը, յիշելով անմիջապէս Քրիստոսի պատուիրանը՝ «Ձեր աջ երեսին զարնողին դարձուցէք ձեր ձախ երեսը», ձեռքը բռնած դրօշակին կոթը ցուցարարներուն գլխին վրա կոտրեր է։ Մի եւ նոյն ատեն եկեղեցիին պատուհաններուն մէկէն ատրճանակի երկու հարուած քաշուեր է ամբոխին վրա։ Հրացէնին պայթումը նշանը եղեր է ընդհանուր բաղխումի մը։ Կղեր, հաւատարիմ դանակի, րէվօլվէրի եւ գաւազանի, հրաշքներ գործեր է։ Անզէն ժողովուրդը կրցածին չափ ինքզինքը պաշտպաներ է։ Երկու կողմէն վիրաւորվածներ ինկեր են։ Ոստիկանութիւնը կռիւին տեղը ժամաներ է ու պայքարողները բաժներ է։

Խաղաղութիւնը հազիւ հաստատուած՝ Թօրքեմատայի արիւնռուշտ զաւակները, կերեւի իրենց շահատակութիւններէն չը կշտացած, եկեղեցիին դրացի փողոցներէն մէկուն մէջ րէվօլվէրի քանի մը նոր հարուածներ պարպեր են ամբոխի վրա։ Ոստիկանապետը իր մարդիկներուն հետ մօտակայ փողոցը վազեր է նոր ընդհարումի առաջքն առնելու համար, բայց տակաւին փողոցը չը հասած, կարգ մը ուրիշ հարուածներ ալ քաշուեր են ժողովուրդին վրա, որ ընկրկեր է։ Բայց աչուըները կարմրած նոյն վայրկենին ետ դարձեր ու ինկեր է մարդասպաններուն վրա։ Ու ան ատեն ահռելի բան մը տեղի ունեցեր է։ Րոպէի մը մէջ յիսուն վիրաւոր ինկեր են, որոնց մէջ կան նաեւ կիներ։ Ամբոխը զայրացած՝ մտեր է վիրաւորուած առիւծի մը պէս երկար եւ կարճ պատմուճանով ճիզվիթներուն դէմ, որ սկսեր են ծակէ ծակ մտնել։ Կրօնաւոր մը հարկադրուեր է տուն մը մտնել ու տանիքէն փախչել։

Այս երկրորդ ընդհարումի ատեն 200-է աւելի հրազէն պարպուեր են։ Վիրաւորուածներուն մէջէ տասներկուքին վիճակը շատ ծանր է։ Թափորն առաջնորդող կարլոսեան զօրավարը ձեռքէն վիրաւորուած է։

Այս դէպքէն յետոյ, բնականաբար, թափորներով պտոյտի ծաղրածութիւնները վերջ գտեր են։

Յուզումը չէ դադրեր սակայն ու քաղաքին այլեւայլ կէտերուն վրա ցոյցերը շարունակուեր են։ Հակակղերականները քարկոծեր են Սակրէ Կէօրի կրօնաւորուհիներուն, կարմելեաններուն եւ աբեղաններուն վանքերը։ Կրակի տուեր են Սանթա Ինէս մենաստանին դռները։ Մայրապետները սարսափած՝ վանքին զանգակները հնչեցուցեր են։ Ոստիկանութիւնը յաջողեր է հրդեհը մարել ու ցուցարարները ցրուել։

Ազատախոհները «El Noticiero» կաթօլիկ լրագրին խմբագրատունը արշաւեր ու ամեն բան տակն ու վրա ըրեր են։

Սպանիայի կղերականութիւնը, ապահովաբար, տրուած դասէն չը պիտի օգտուի ու վերստին պիտի շարունակէ ամեն միջոցով վիրաւորել ժողովրդական զգացումը։

Գէշ չէ, իրենց ձեռքով իրենց փոսը կը փորեն։

Տիգրան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կ. Պօլսի ֆրանսիական դեսպան Կօնստան պահանջեց ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստր Դէլկասսէից խզել դիպլօմատիկան յարաբերութիւնները Բ. Դռան հետ։ Այս պահանջի անմիջական պատճառն այն էր, որ սուլթանը հրաժարվեց նրան ընդունելուց, պատճառ բերելով ատամնացաւը, այն ինչ նոյն օրը նա ընդունեց ռուսական եւ այլ պետութիւնների դեսպաններին։ Սուլթանի մերժումը առաջ էր եկել նրանից, որ Կօնստան վերջնականապէս եւ անյապաղ պահանջում էր վճռել այն հարցը, որ տեւում է արդէն մի քանի տարի եւ որի անորոշ դրութեան մէջ մնալը վատ ազդեցութիւն է գործում ֆրանսիական հպատակների շահերի վրա։ Այդ հարցը հետեւեալն է։ Տասնեւհինգ տարի սրանից առաջ մի ֆրանսիական ընկերութիւն շինեց ծովափեր եւ նաւամատոյցներ Կ. Պօլսում, որով մեծ յարմարութիւններ տուեց նաւերին եւ ճանապարհորդներին։ Կօնցէսսիայի պայմանագրի մէջ ասված էր, որ ընկերութիւնը իրաւունք ունի նոյնպիսի կառուցումներ անել իր շինութիւններին մօտիկ տեղերում։ Սակայն երբ մի քանի տարի սրանից առաջ ընկերութիւնը ձեռնամուխ եղաւ այդ աշխատանքներին, օսմանեան կառավարութիւնը արգելք դրեց նրանց վրա, յայտնելով թէ մտադիր է յետ գնել ընկերութեան կառուցումների իրաւունքը։ Այն ժամանակից սկսած գործը կանգ է առել, ոչ իրաւունք է տրվում շարունակելու շինութիւնները եւ ոչ համաձայնութիւն է կայանում յետ գնելու վերաբերմամբ, թէպէտ եւ ընկերութիւնը եւ նրա հետ միասին դեսպանը անդադար պնդում են հարցի շուտափոյթ լուծման վրա։

—«Times» լրագրի ասելով, Չինաստանում կազմվել է մի նոր յեղափոխական ընկերութիւն՝ «չինականների միութիւն» անունով, որ գնալով հետզհետէ աւելի եւ աւելի ուժեղանում է զանազան նահանգներում։ Կազմվել է այս ընկերութիւնը այն նպատակով, որ դիմադրութիւն ցոյց տայ թէ քրիստոնեաների եւ թէ մանաւանդ մանդարինների կեղեքումներին, որոնք առաջ են եկել պատերազմական տուգանքը վճարելու համար միջոցներ գտնելու անհրաժեշտութիւնից։ Չինական լրագրները պնդում են այն բանի վրա, որ թոյլ տրվի նրանց զէնք ներմուծել Չինաստան, որովհետեւ հակառակ դէպքում չինական զինուորական իշխանութիւնները անկարող կը լինեն դիմադրել աւազակութեանը, որ ահագին ծաւալ է ստանում երկրի մէջ, կառավարութեան լիակատար անզօրութեան պատճառով։

—«Morning Post» լրագրի Վիէննայի թղթակիցը գրում է, թէ բօլգար-մակեդօնական կօմիտէտի ազդեցիկ անդամներից մէկը հաւատացնում է, որ այդ կօմիտէտի գործունէութեան թուլանալու կամ դադարելու մասին տարածված լուրերը հիմնովին սխալ են։ Կօմիտէտի նախագահ Սարաֆօվի կալանաւորումը ոչ մի ազդեցութիւն չէ գործել ընկերութեան գործունէութեան վրա, եւ Բօլգարիայում դեռ ոչ մի ժամանակ ազգաբնակութիւնը այնպիսի ոգեւորութեամբ չէ վերաբերվել մակեդօնական հարցին, ինչպէս հիմա։ Բօլգար-մակեդօնական յեղափոխական կօմիտէտը նիւթական ահագին միջոցներ ունի զանազան խոշոր ձեռնարկութիւններ բռնելու համար եւ նա կը շարունակէ իր ագիտացիան առանց մի րոպէ անգամ թուլանալու, մինչեւ որ վրա հասնի վճռական գործունէութեան րոպէն։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

1 օգոստոսի

ՍԱՐԱՏՕՎ։ Այստեղ նորից վիթխարի հրդեհ պատահեց։ Այրվում են նաւամատոյցները։ Դուման երէկ արտակարգ միջոցի դիմեց. հրդեհաշէջների թիւը աւելացրեց 60 ջրմուղ բանուորներով։

ՌԵՎԷԼ։ Այսօր, առաւօտեան ժամի 9-ին մօտ, արտակարգ գնացքով ժամանեց Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ. կայարանում Նորին Բարձրութեանը հանդիպեցին նահանգապետը եւ զինուորական իշխանութիւնները. քաղաքագլուխը աղ ու հաց մատուցեց. ապա ներկայացան ազնուականութեան պարագլուխները եւ քաղաքացիական վարչութիւնների ներկայացուցիչները։ Կայարանից Նորին Բարձրութիւնը նահանգապետի հետ կառքով գնաց տաճարը, իսկ այնտեղից Նոր աւազանը, ուր ներկայ գտնվեց դեսանտի զօրաբաժնի սայլախումբն ու թնդանօթները նաւերը բարձելիս։ Ապա Նորին Բարձրութիւնը կատէրով գնաց ռազմանաւերը, որոնց վրայից դիտում էր Դվինեան գնդի երկու բատալիոնների նաւը նստեցնելը, եւ նախաճաշեց «Մինին» նաւում ծովապետ Րօժդեստվենսկու մօտ։ Յետոյ Նորին Բարձրութիւնը դիտում էր վերոյիշեալ բատալիոնների «Память Азова» կրէյսէրից իջեցնելը։ Ապա նորից գնաց Նոր աւազանը, ուր ներկայ գտնվեց զօրքերի եւ թընդանօթների նաւից ափ հանելուն։

ԿԻԵՎ։ Մի խանութում ձերբակալվեց քառասնամեայ ազնուական Զագօրօվսկին, որ փող վճարելիս կեղծ կէս րուբլիանոց էր տուել. Նրա վրա գտնվեց զանազան արժէքի 13 հատ կեղծ դրամ։ Զագօրօվսկու բնակարանում ոստիկանութիւնը գտաւ բազմաթիւ կեղծ դրամներ, զանազան ձոյլեր, մետալէ եւ գիպսէ կաղապարներ եւ ամեն տեսակ պարագաներ կեղծ փող կտրելու համար։

ՀՕՄԲՈՒՐԳ։ Անգլիական արքայական զոյգը ժամանեց այստեղ եւ կը մնայ այստեղ երեք շաբաթ։ Թագաւորը օգտվելու է ջրերից։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Times» հաղորդում է, որ երէկվայ խորհրդակցութեան ժամանակ դեսպանները զիջեցին անգլիական ներկայացուցչին եւ վճռեցին արձանագրութեան մէջ չը մտցնել միջազգային յանձնաժողով նշանակելու որոշումը, այլ արձանագրութեան մէջ, իբր ծանօթութիւն, աւելացնել, թէ ապրանքի գնից վերցվող մաքսը պէտք է որքան կարելի է շուտ փոխարինվեն որոշ մաքսով։ Ապա որոշվեց մաքսից ազատել դրամատված եւ չը դրամատված ոսկին ու արծաթը, օտարերկրեայ հացահատիկները, բրինձը եւ ալիւրը։—«Standard»-ին գրում են պատերազմավայրից, թէ բօէրների Բէյէրս զօրապետը լուրջ վէրք է ստացել եւ, երեւի, չի լաւանայ։—Տեղափոխիչ շոգենաւ «Մօնրօզ» ճանապարհվեց դէպի Բէրմուդ, տանելով 900 գերիներ։

ԿԱԶԱՆ։ Անտառային հրդեհներից՝ Վօլգայի վրա, Նիժնիյի եւ Կազանի մէջ, երկու օր թանձր ծուխ էր կանգնած, որ դժուարացնում էր շոգենաւերի շարժումը։ Քաղաքում կծու ծուխը պատում էր ամբողջ երկինքը եւ թափանցում էր տները, վատ ազդելով բնակիչների առողջութեան վրա։ Քամու ուղղութեան փոխվելը ազատեց քաղաքը ծխի ու ճենճերի հոտից։

ՌԵՎԵԼ։ Զօրքերի նաւ նստեցնելու եւ ափ իջեցնելու փորձական վարժութիւնները դիտելուց յետոյ՝ Մեծ-Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ բարեհաճեց ներկայ գտնվել ճաշին նահանգապետի մօտ, որից յետոյ պալատի պատշգամբից դիտում էր հրդեհաշէջների ջահակիր թափօրը եւ լսում էր երգեցիկ խմբերի համերգը։ 10 ժ. 50 ր. Նորին Կայսերական Բարձրութիւնը արտակարգ գնացքով ճանապարհվեց Րէվէլից։

ՄԻԴԴԸԼԲՈՒՐԳ։ Սկօբէլլի 300 հոգուց բաղկացած զօրախումբը Շեչրիվէրի մօտ յուլիսի 27-ին յանկարծ հանդիպեց նոյնքան մարդուց բաղկացած բօէրական զօրախմբի։ Բօէրները չորս ժամ դիմադրում էին, բայց յետ մղվեցին բլուրից բլուր։ Անգլիացիներից սպանված են մի օֆիցէր ու մի զինուոր եւ վիրաւորված՝ եօթ հոգի։

ԼՕՆԴՕՆ։ Եագէրսֆօնտէյնից հաղորդում են, թէ յուլիսի 31-ին վախճանվեց հրամանատար Պրէտօրիուսը, որի մի աչքը գնդակահար էր եղել մի քանի օր առաջ։

2 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Հրատարակված է ֆինանսների մինիստրի շրջաբերականը, որ թոյլ է տրվում բաց թողնել ներքին վաճառանոցը, առանց լրացուցիչ տուրքի վճարելու, 500,000 պուդ շաքար անձեռնմխելի պաշարից։

Օգոստոսի 1-ին Մեծ կրօնշտադտեան նաւակայանում կայացաւ Բարձրագոյն նաւահանդէս հետեւեալ ուղեւորվող նաւերի՝ էսկադ-

րօնեան զրահակիր «Կայսր Նիկօլայ I», ականային տեղափոխիչներ «Ամուր» եւ «Ենիսէյ», 1-ն կարգի կրէյսէր «Վարեագ» եւ 2-րդ կարգի կրէյսէր «Կրէյսէր»։

Յուլիսի 31-ին Պետերբուրգից Հարաւային Ռուսաստան ուղեւորվեց Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլայեվիչ։

ԲՕՐԻՍՕԳԼԵԲՍԿ։ Արտերը եւ խոտերը չորանում են կիզիչ արեւի տակ. Բօրիսօգլեբսկի մօտ մի քանի օր է ինչ այրվում է Տէլլերմանեան անտառը։

ՍՕՖԻԱ։ Սարաֆօվի գործում դատարանը բոլոր մեղադրվողներին միաձայն արդարացրեց։ «Բօլգարական գործակալութիւնը» բոլորովին հնարված է անուանում այն լուրը, իբր թէ կառավարութիւնը վճռել է այլ եւս չը վճարել ռումէլիական տուրքը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա. Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Կ. Մ. Չիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կ. Ի. Գգելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բարանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ա. Գ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—6—7 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ք. Ի. Գգելիեվ—7—8 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. Ասլանիշակի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՀՐԱՒԻՐՎՈՒՄ Է ՎԱՐԺՈՒՀԻ

Մանկական պարտէզի համար Թաւրիզի Ատրպատականի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը 600 րուբլի ռոճիկով։ Դիմել բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանին, ժամի 11—12-ը։ 5—5

Դ Պ Ր Ո Ց

ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

երկու սեռի մանուկների համար։ Ընդունվում են երեխաներ պատրաստականի բոլոր բաժանմունքները եւ նոր բացվելիք առաջին (աղջիկների համար երկրորդ) դասարանը։ Աշակերտների թիւը սահմանափակված է։ Դիմել օգոստոսի 26-ից։ Բեհբութեան (Նօվօ-Սադօվայա) փող., սեփ. տ. № 29։ 6—20

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

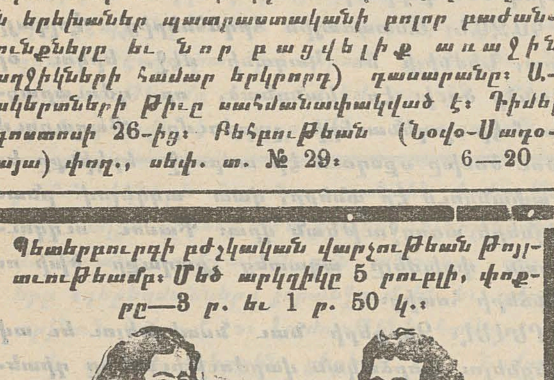

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒՆԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, ծաղկերը, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պապօվի եւ Արիստակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են ան՝ հետաձգման պօստով։ 54—100

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ ԿՐՕՆԻ

յատկապէս կազմած պետական միջնակարգ դպրոցների համար (աշխ. Ե. ա. ք. Երզնկեանի)

1) Առաջին գրքոյկ, պատրաստական դասարանների համար։ Գինն է 20 կոպ.։

2) Երկրորդ գրքոյկ, առաջին դասարանի համար։ Գինն է 30 կոպ.։

Վաճառվում են Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում։ 4—6

ՄԱՅՐԵՆԻ ԽՕՍՔ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ

կրտսեր դասարանների համար

համառօտ բառգրքով

Կազմեցին

Կ. ԿՈՒՍԻԿԵԱՆ եւ Լ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Գինն է 70 կոպ.

Դիմել՝ Թիֆլիս, Կենտրոնական եւ Գուտենբերգ գրավաճառանոցները։ 3—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտնում է, որ իր առեանում, այս տարվայ օգոստոսի 4-ին, ցերեկվայ ժամի 12-ին, նշանակված է աճուրդ կապալով տալու մօտ 300,00 պ. սաժ., հատ. 0,375×0,25 եւ մօտ 25,000 պ. սաժ., հատ. 0,18×0,12 պ. սաժ. բէտոնէ ջրուղու շինութիւնը Կուրի ափից Նաւթլուղի ու Կախէթի խճուղով եւ Ցինոնդալեան փողոցով 8,500 ր. գումարի։ Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են նայել պայմանները Վարչութեան Շինարարական Բաժնում բոլոր լի օրերը ցերեկվայ 8—1 ժամը։ 3—3

Մամուլի տակից դուրս եկաւ

(8-րդ տպագրութեամբ) իմ կազմած

ԴԱՍԱՏԵՏՐ ԿՐՕՆԻ

Ա. տարի

Հաւանութիւն գտած (одобрено) Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձութեան կողմից։

—

Մինչեւ յուլիսի վերջը մամուլի տակից դուրս կը գայ

«ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆ ՈՒԽՏԻ»

Ցարմարեցրած պետական դպրոցների համար։

Սահակ. ք. Սահակեանց

4—5

Ուսումնարանական վարչութեան թոյլտուութեամբ, ներկայ տարվայ օգոստոսի 10-ին, բացվում է

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴՊՐՈՑ

Ս. Յ. ԻՒԶԲԱՇԵԱՆԻ

նախապատրաստելու աշակերտներ պետական միջնակարգ դպրոցների ստորին դասարանների համար։

ԲԱԳՈՒ՝ Հայոց փողոց, տ. Լազարեանների։

(չ.) 2—10

Բ Ժ Ի Շ Կ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆՑ

Բ Ա Գ Ւ Ո Ւ Մ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է

Колюбякинская улица, домъ Гумилевской, № 33.

(Դ. Ռոստոմեանցի կենտրոնական լուսանկարչատան դիմաց)

Հիւանդների ընդունելութիւնը

Առաւօտեան 8—10 ժ.

Երեկոյեան 5— 8 ժ.

Երեխաների, ներքին հիւանդութիւն եւ սիֆիլիս։ 5—7

Կ. Մ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է բերանի եւ ատամների հիւանդութիւններ ունեցողներին։ Շինում է արուեստական ատամներ, քիթ, քիմք (обтураторъ) եւ վերին ու ստորին անդամահատված ծնօտների պրօթեզներ (резекціонные протезы).

Առաւօտեան 8—2 ժամ.

Երեկոյեան 5—8 »

Հասցէն՝ Պուշկինսկայա փողոց, № 16։

13—25

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

ՏԱՍՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առեւտրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ։ Ունկնդիրները ստանում են ատեստատներ։

Աւանդելի առարկայք սրանք են՝ 1) Առեւտրական Տնտեսութիւն, 2) Առեւտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առեւտրական Թղթակցութիւն, 6) Առեւտրական և մաքսային կանոնագրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը № 9, Սերգիեվսկայա և Լերմօնտօվսկայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբ. Ծովիանօվների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. (չ. ա.) 15 —25

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

վաճառվում են

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ, բժ. Վ. Արծրունու . . . . 75 կ.
ՎԱՏ ՑԱՒ » » » . . . . 6 »

Շուտով լոյս կը տեսնի «ՄԻ ԽՄԻՐ», երկրորդ տպագրութիւն։

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. Галустяну. 7—10

Ի. ԵՍ. ԲՐՕՆ-ՖՕՆ-ԲՐԷՆՆԷՐԻ ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻՑ

Նիկօլաեվսկայա, № 88.

Խնդիրքների ընդունելութիւնն սկսված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 10-ին։ Դասընթացքը բաժանված է կիսամեակների։ Պարապմունքները տեղի են ունենում ճաշից յետոյ։ Վճարը ամբողջ դասընթացքի համար 60 րուբլի։ Ընդունվում են երկու սեռի անձինք։

Ա Ռ Ա Ր Կ Ա Ն Ե Ր Ը Ե Ի Դ Ա Ս Ա Տ Ո Ւ Ա Ն Ձ Ի Ն Ք.

1) Հաշուապահութիւն
2) Բանկային գործ
3) Առեւտրական թուաբանութիւն
} Ի. Եա. Բրօն-ֆօն-Բրէննէր, դասարանների հիմնադիրը.

4) Թուաբանութիւն հաշուեցոյցով։

5) Տեխնօլօգիա
6) Ապրանքագիտութիւն
} Մ. Ի. Զէնգէրի, լեռնային ինժենէր, պետական խորհրդական.

7) Թղթակցութիւն.

8) Առեւտրական օրէնքներ
9) Առեւտուր
{ Վ. Ս. Մօսկալեօվ, պրօկուրօրի օգնական, թ. ն. զ.

10) Գեղագրութիւն—Գ. Եա. Դիւկօվ, ինժենէր-երկրաչափ.

Ո չ - պ ա ր տ ա դ ի ր ա ռ ա ր կ ա ն ե ր

1) Ֆրանսիական լեզու—Է. Կ. Լիօզէկ, դաս. 2-դ կլասիկ. գիմնազիայի.
2) Գերմանական լեզու—Իւ. Ֆ. Գրումլիկ, դաս. Թիֆլ. բէալական ուսումնարանի.
3) Սղագրութիւն, Ի. Եա. Բրօն-ֆօն-Բրէննէր.
4) Ուսուցումն գրելու գրող մեքենայով, նաեւ կողմնակի անձանց համար։

Մինչեւ օգոստոսի 10-ը խնդիրքները ընդունվում են դասարանների հիմնադրի մօտ՝ նրա բնակարանում, Միխայլօվսկի պրօսպէկտ, № 71, իսկ յետոյ դասարանների դիւանատանը, Նիկօլաեվսկայա, № 88. 13—20

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ դասընթացքի XIII շրջան

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի առեւտրական և գործարանական հաշուապահութեան»

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, երաշխաւորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել։

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առեւտրական ճիւղերի, հանդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերօսինի գործարանական հաշուետեսութեան։

Բ) Առեւտրական թուաբանութիւն։

Գ) Առեւտրական նամակագրութիւն։

Դ) Առեւտրական եւ մաքսականների կանոնադրութիւն։

Ե) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղելը։

Պարապմունքները սկսվելու են 1901 թուի սեպտեմբերի 15-ից, ճաշից յետոյ, և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ։

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԿՈՒՐՍԻ ՎՃԱՐՆ Է 60 ՐՈՒԲԼԻ

Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 6 ժամ երեկոյեան, ԿՈՒԿԻԱ, Նիկօլաեվսկայա փողոց, սեփական տուն, № 46։ (Николаевская ул. № 46)։

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում։ ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ 15—25

Սարգիս Վ. Աբրահամեան

Адр. Сололаки, уголъ Гановской и Садовой, д. Маркарова, № 27 и 31.

Սովորեցնում եւ պատրաստում է երկու սեռի անձանց չորս ամսվայ ընթացքում, երաշխաւորութեամբ եւ հարկաւոր դէպքում—յանձնարարականներ տալով պարապմունքներ գտնելու համար

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

1) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն իր բոլոր ճիւղերով. գիւղատնտեսական, նաւթարդիւնաբերական, գործարանական, առեւտրական, բանկային եւ չոգենաւային հաշուապահութիւն։
2) Առեւտրական թուաբանութիւն.
3) Առեւտրական թղթակցութիւն։
4) Պարտամուրհակի օրէնքները։
5) Գեղագրութիւն, ուսումնասիրութիւն զանազանատեսակ շրիֆտների եւ ուղղումն ամենավատ ձեռքերի։

Հասցէն՝ ՍՕԼՕԼԱԿ, Գանօվսկայա եւ Սադօվայա փողոցների անկիւն, տուն Մարգարեանի №№ 27 եւ 31։

Կարելի է տեսնել առաւօտեան ժամի 9-ից մինչեւ 11-ը եւ 4-ից մինչեւ 7-ը երեկոյեան։ 5—25

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 2 Августа 1901 г.

Электропечатня Грузин. Изд. Т—ва, Б.-Ванкская ул.